DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2024.2.06
CZU: 821.135.1.09(092)
Orcid ID: 0009-0006-1525-4363

ADRIAN PĂUNESCU: ACTIVITATEA LITERARĂ, JURNALISTICĂ ȘI POLITICĂ

Daniela MOLDOVAN

Doctorandă, Școala Doctorală Științe Umaniste și ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova, Specialitatea: 622.01. Literatura română. Profesor învățământ primar, grad didactic definitivat, Școala Gimnazială „Liviu Rebreanu", Miercurea-Ciuc, România.

Domenii de preocupare: limba și literatura română. Publicații științifice: *Eminescu și credința*, în „Pagini alese. Studii și cercetări ale studenților filologi brașoveni", vol. 2. Brașov: Univ. Transilvania, 2009.

Adrian Păunescu: activitatea literară, jurnalistică și politică

Rezumat. Articolul își propune să facă o prezentare generală a ansamblului de activități literare, jurnalistice și politice ale lui Adrian Păunescu. Demersul nostru este structurat în cinci secțiuni și constituie o prezentare a vieții și activității literare, a publicisticii și implicării social-politice a poetului în peisajul românesc, cu accent pe problematica și tematica poeziilor sale. În articol se încearcă o delimitare a operei poetice sub incidența a două mari perioade politice, marcate în direcția sa literară de momentul de cotitură reprezentat de Revoluția din 1989, moment hotărâtor în ce privește libertatea de exprimare. În cea dintâi perioadă delimităm o primă etapă, a creației tinereții și o a doua, din care transcende o viziune nouă a poeziei și a lumii. Prin urmare, este pusă sub examinare evoluția poeziei, în două etape, din perioada anilor '60 – '80 și cea ulterioară anilor '90, din perspectiva cenzurii, a influențelor politice ale regimului comunist și respectiv a libertății de expresie. Consacrăm o secțiune distinctă perioadei marcate de apariția Cenaclului *Flacăra*, mișcare de cultură tânără și nonconformistă, creată de Adrian Păunescu ca spațiu ideal pentru a promova poezia pe teme naționale și patriotice. Vom pune în evidență câteva informații privind activitatea lui Adrian Păunescu pe plan politic și modul în care au evoluat obiectivele sale politice, în raport cu schimbarea regimului.

Cuvinte-cheie: Adrian Păunescu, poet, poezie, cenaclu, cenzură, jurnalist, politică, libertate, regim comunist.

Adrian Păunescu: literary, journalistic and political activity

Abstract. The article aims to give an overview of the whole range of literary, journalistic and political activities of Adrian Păunescu. Our endeavor is structured in five sections and constitutes a presentation of the poet's life and literary activity, his publicizing and social-political involvement in the Romanian landscape, with a focus on the problematic and thematic of his poems. The article attempts a delimitation of the poetic work under the incidence of two great political periods, marked in its literary direction by the turning point represented by the 1989 Revolution, a decisive moment in terms of freedom of expression. In the first period we can distinguish a first stage, that of youthful creation, and a second, from which a new vision of poetry and the world emerges. We therefore examine the development of poetry, in two stages, in the period from the 1960s to the 1980s and that after the 1990s, from the perspective of censorship, the political influences of the communist regime and freedom of expression. We devote a separate section to the period marked by the emergence of the "Cenacl Flacăra", a young and nonconformist cultural movement created by Adrian Păunescu as an ideal space to promote poetry on national and patriotic themes. We will highlight some information on Adrian Păunescu's political activity and how his political objectives evolved in relation to the regime change.

Keywords: Adrian Păunescu, poet, poetry, cenacle, censorship, journalist, politics, freedom, communist regime.

Poet, prozator, publicist, critic literar, textier, traducător, redactor, politician [1, p. 319], Adrian Păunescu s-a remarcat în contextul timpului său. Provocator și oportunist, a ajuns o voce cunoscută de foarte mulți. Sub influența regimului comunist, scrierile lui s-au situat la limita dintre libertate artistică și constrângere politică. După anul 1990, în condițiile liberalizării, a fost pe deopotrivă de manifest și prolific, implicându-se în viața culturală și politică a noii Românii.

Prezentul articol dorește să ofere o viziune generală asupra momentelor semnificative ale creației poetice, care este tratată din perspectiva a trei mari perioade în contextul a două regimuri diferite, comunist și democratic. Se va pune accent pe contribuția scriitorului în domeniul literar și pe rolul lui Adrian Păunescu în înființarea Cenaclului *Flacăra* și în activitatea literară și artistică a cenaclului.

Repere biografice

Originar din Basarabia, născut în satul Copăceni, raionul Sîngerei, în județul Bălți, în ziua de 20 iulie 1943, la vârsta de doar doi ani, se refugiază, împreună cu familia, în România, țară ce îi va deveni casă și sursă de inspirație, dragostea față de patrie purtând-o conștient și asumat. Basarabia rămâne, însă, un tărâm cu totul special. Într-un documentar realizat de AGERPRES, în noiembrie 2015, se menționează ceea ce Păunescu obișnuia să spună ori de câte ori avea ocazia: „nu aveam un an când m-a luat mama în brațe, m-a trecut Prutul și m-a pierdut într-un tren cu soldați români înfrânți" [2]. Nutrind o profundă dragoste pentru aceste pământuri, se identifică cu țara, cum însuși declara, „pentru că sunt al munților Carpați (...) mă apucă o sfârșeală pe la piept și nu mai am tihnă până nu se stinge ziua, de tot, cu lutul pe sate și morminte, pe cerul de piatră, cu Doljuri, Bihoruri și Moldove ce se numesc România" [3, p. 23-24].

Cea mai mare parte a copilăriei o petrece în județul Dolj, la Bârca, alături de bunicii paterni și de părinții săi. Își admiră nespus tatăl, Constantin M. Păunescu, de profesie învățător, figură ce i-a marcat considerabil parcursul, despre care avea să declare după ani în Jurnalul Național: „spre deosebire de foarte mulți, tatăl meu a crezut fanatic în idealul său, o lume liberă de socialism, o lume pluripartită, o societate de drept" [4]. Alături de tatăl său s-a aflat femeia cu care acesta se recăsătorise, o învățătoare, pe nume Constantina. Crescut fiind, așadar, într-o familie de oameni învățați, vegheat de bunicii săi, Adrian Păunescu îi va purta în suflet pe fiecare în parte și va închina ulterior nenumărate versuri familiei, unității sau dragostei față de părinți. Urmează apoi cursurile Colegiului Național I din Craiova, iar din 1960 ale Școlii Centrale din București (numită, în acel moment, „Zoia Kosmodemianskaia"). Tânărul Păunescu este nevoit să își amâne cu trei ani înscrierea la facultate, ca urmare a condamnării la 15 ani de închisoare a tatălui său, membru al Partidului Național Liberal, acuzat de regimul totalitar de „activități comuniste". Urmează cursurile Facultății de Limba și Literatura Română a Universității din București, între anii 1963–1968 și își ia licența în filologie, având-l drept coleg, printre alții, pe un alt reprezentant de seamă al literaturii românești, Nichita Stănescu. Are șansa de a studia peste hotare, în Statele Unite ale Americii, fiind bursier pentru un an, la Universitatea din Iowa (1970–1971). Obține doctoratul în literatură la Institutul de Istorie și Teorie literară „George Călinescu" din București, în 2006 și devine membru al Academiei de Științe a Republicii Moldova, calitate pentru care s-a simțit onorat și profund recunoscător.

Între anii 1969–1977 a fost căsătorit cu poeta Constanța Buzea, rodul căsătoriei fiind doi copii, Ioana și Andrei, iar în 1990 s-a recăsătorit cu Carmen Antal, cu care a avut o fiică, Ana Maria.

A încetat din viață la 5 noiembrie 2010, la Spitalul Floreasca din București, în urma unor grave probleme cardiace, renale, hepatice și respiratorii, fiind înmormântat cu onoruri militare, în prezența a mii de oameni, la Cimitirul Bellu, pe Aleea Scriitorilor.

Activitatea literară

Adrian Păunescu a debutat în presă cu o poezie în revista „Luceafărul", la 1 mai 1960, iar

debutul editorial a avut loc în 1965, cu volumul de poezii *Ultrasentimente*, publicând apoi zeci de cărți, cele mai multe de poezie, dar și proză, publicistică, memorialistică, interviuri, critică literară.

Lansarea lui Păunescu în poezia românească s-a realizat într-o perioadă pe care Marin Sorescu, tânăr poet la acea vreme, o cataloga drept „entuziastă" [5]. Și-a manifestat dorința de a fi considerat „poetul Epocii Ceaușescu", după cum Păunescu însuși declara într-un interviu publicat în revista „Argeș", în 1971, asociind liberalizarea vieții culturale și spirituale din România cu președintele *„mult-iubit"* [6, p. 216].

Privind creația poetică a lui Păunescu în ansamblul ei, ne vom rezuma la trei perioade. Astfel, observăm că **perioada de început**, cuprinsă între anii 1965 și 1971, este alcătuită din primele trei volume de poezii, caracterizate de un „patos retoric și o vitalitate neîmblânzită", cum consideră Anneli Ute Gabanyi în recenta ei carte despre Ceaușescu și scriitorii *„epocii de aur"* [6, p. 606]. Ne referim aici la volumul de debut, amintit mai sus, urmat de volumele *Mieii primi*, apărut în 1966 și, doi ani mai târziu, *Fântâna somnambulă*. Această etapă pare a fi una promițătoare, având ca și caracteristică un stil propriu, înălțător, grandios, care cere impetuos un public larg și loial. Vocea lui Păunescu se cerea a fi auzită.

Caracterizate prin modernism și printr-un amestec de genuri literare, poeziile aparținând acestei perioade s-au impus prin originalitate, sinceritate și prin prezența unui amalgam de genuri literare. În acest sens, Eugen Simion spunea despre spiritul lui Păunescu că este unul „al contrastelor, unire de sublim și grotesc, de tragedie și farsă" [7, p. 222]. Deși limbajul artistic abundă în termeni cotidieni, el „este semnificativ" și „dezvoltă la maximum, prin sensuri și simboluri, posibilitățile semnificative ale limbii" [25, p. 275]. Poetul privește omul și viața din perspectivă profundă, filozofică, iar cu cele patru elemente primordiale, *pământ, apă, aer* și *foc,* îmbinate, asigură contopirea cu universul.

Cea de-a doua perioadă a creației este încununată de o viziune nouă, „caracterizată de un subconștient colectiv și un ton grav" [9, p. 111], cuprinzând 14 volume de poezii publicate între anii 1971–1989.

Cu implicarea și vocalitatea sa specifică, poetul abordează problematici fundamentale ale epocii în care trăiește. În ordinea apariției, volumele de poezii din această perioadă sunt: *Viața de excepții* (1971), *Istoria unei secunde* (1971, *Repetabila povară* (1974), *Pământul deocamdată* (1976), *Poezii de până azi* (1978), *Manifest pentru sănătatea pământului* (1980), *Iubiți-vă pe tunuri* (1981), *Rezervația de zimbri* (1982), *Totuși iubirea* (1983), *Manifest pentru mileniul trei*, *vol. 1* (1984), *Manifest pentru mileniul trei*, *vol. 2* (1986), *Locuri comune* (1986), *Viața mea e un roman* (1987) și *Într-adevăr* (1988).

Poezia lui Adrian Păunescu din această perioadă a fost evaluată în mod diferit de critica literară. A fost perceput de admiratori drept un mare poet iar pentru detractori un versificator care potrivea cuvintele pe loc, în orice circumstanță. De la elogii la critică dură, poezia păunesciană a fost iubită de cititori sau a incomodat. Unul dintre criticii duri se dovedește a fi Nicolae Manolescu, ce atacă interferențele stilului gazetăresc, limbajul poeziei „supărător de neglijent lingvistic". Alăturările de termeni nu sunt cele mai potrivite, poezia devine pe alocuri proză, lirica devine o „versificație greoaie, incorectă". Debitul verbal este de nestăvilit, iar poetul este prea grăbit pentru a le alege, lăsând versul să curgă într-o oralitate și familiaritate debordantă, ignorând convenții absolut necesare [10, p. 296]. În viziunea aceluiași critic, Păunescu și-a creat un stil literar propriu, inconfundabil, în care Păunescu–poetul este adesea dominat de Păunescu–jurnalistul. Din perspectivă artistică, în *Pământul deocamdată,* de pildă, se atinge cel mai jos nivel în care publicistul l-a coborât pe poet: „Trist e vulturele cu ochii scoși,/ În bernă șade pliscul lui de piatră/ Parc-ar cotcodăci și parcă latră/ Întors în întuneric la cocoși". Totuși, în cazul poeziilor despre țărani din același volum, poezia transmite vibrații generoase: „Să fii țăran și să nu-ți fie bine,/ Ceva inexplicabil când te doare./ Să n-ai atâția bani în buzunare,/ Cu-o boală mult mai scumpă decât tine.// Și din

întreaga lume cu rușine/ Să afli că țărâna e ușoară. / Că după o istorie amară,/ Nimeni, bolnav, pe gratis nu se ține.// Să fii țăran, să vii în capitală,/ Să-ți mai alini a morții tale teamă,/ Să nu te bage nici portaru-n seamă,/ Să taci văzând cum doctorul înșală/ La licitații pentru câte-o boală/ Mai scumpă ca o clasă socială". Păunescu își dovedește capacitatea de a reda realitatea prin propriul filtru, cu originalitate, scriind poezii admirabile, care trec neobservate tocmai datorită faptului că sunt camuflate de versuri chinuite, într-un simplism acaparator cauzat nu de limitele vocabularului ori de imaginația liric săracă, ci de „un fel de barbarie care amenință expresivitatea minimă", consideră Nicolae Manolescu [10, p. 297].

În opinia lui Cornel Moraru, volumul *Poezii de până azi* (1978), constituie „cartea conștiinței de poet a lui Adrian Păunescu. Retrospectiva (...) oferă un spectacol incitant de cuvinte, emulații și idei". În timp ce unii poeți din generația lui Păunescu trec uneori neobservați, Moraru consideră că Păunescu este tot mai productiv, iar fiecare volum nou are amprenta artistică și istorică a momentului. Poemele sale provoacă „dispute aprinse, de la contestare, până la exaltare" [21, p. 112]. Despre același volum de poezii Fănuș Neagu menționa, remarcând caracterul contrastant al poetului, că „Păunescu e răsfățat și impulsiv" și că în „pornirile lui impetuoase (...) poate atinge și sublimul și năruirea" [22, p. 78-79].

În ce privește limbajul poeziei, Gheorghe Tomozei consideră că, în volumul *Manifest pentru sănătatea pământului* (1980), Păunescu s-a „eliberat de lestul lexical cu care-și umfla nacela poemelor" și apreciază „esența unei gândiri frapant revoluționare" [24, p. 718], gândire care prevestește următoarea etapă.

A treia perioadă a creației lui Păunescu însumează două decenii consistente de poezie, între anii 1989–2010, cuprinzând nu mai puțin de 33 de volume de poezie. Este perioada maturității din toate punctele de vedere, în care vasta experiență își spune cuvântul iar pe de altă parte, lipsa cenzurii îl fac pe autor să scrie „într-un amestec inform, fără omogenitate vizibilă" [9, p. 112].

Primul volum, *Sunt un om liber,* scris în această perioadă, a fost retras de pe piață, imediat după ce a apărut, scris inițial în 1989 și republicat în 1990. Au urmat *Poezii cenzurate* (1990), publicat în două ediții, trilogia formată din volumele *Româniada* (1993–1994), *Bieții lampagii* (1993–1994) și *Noaptea marii bețiii* (1993–1994), întrunite sub egida *Trilogia căruntă*, apoi *Front fără învingători* (1995), *Infracțiunea de a fi* (1996), *Tragedia națională* (1997), *Deromânizarea României* (1998), *Cartea Cărților de Poezie* (1999), o integrală a poeziilor publicate în perioada 1965–1999, completate cu un capitol de versuri inedite, poetul oferind variantele reale ale poeziilor, publicate inițial în variantă cenzurată. Volumul de poezii *Meserie mizerabilă*, *sufletul* (2000) este deschizător de mileniu, urmat de o suită impresionantă de volume, după cum urmează: *Nemuritor la zidul morții* (2001), *Până la capăt* (2002), *Liber să sufăr* (2003), *Din doi în doi* (2003), *Eminamente* (2003), *Cartea Cărților de Poezie, ed. a II-a* (2003), *Logica avalanșei* (2005), *Antiprimăvara* (2005), *Muguri pe ruguri* (2005), *Ninsoarea de adio* (2005), *Încă viu* (2005), *Un om pe niște scări* (2006), *De mamă și de foaie verde* (2006), *Copaci fără pădure* (2006), *Lehamite* (2006), *Doamne, ocrotește-i pe români!* (2006), *Suntem pe mâna unor nebuni* (2006), *Vagabonzi pe plaiul mioritic* (2007), *Rugă pentru părinți* (2007), *Libertatea de unică folosință* (2007), *Încă viu* (2009), *Ultima noapte pe Atlantida* (2010).

Cele trei perioade ale creației lui Adrian Păunescu diferă nu doar ca întindere, ci și sub aspectul numărului de volume publicate. Ele prezintă și aspecte comune, dintre care amintim stilul, tonalitatea și tematica, două supra-teme fiind *politica* și *iubirea*, cea din urmă apărând în diverse ipostaze: *iubirea împlinită sau neîmplinită, iubirea imposibilă, iubirea de cuplu, iubirea părintească, iubirea pentru țară*, *limbă* sau *prieteni, iubirea pentru Dumnezeu, revederea* sau *dorul*. Conform lui Nicolae Manolescu, în „Adrian Păunescu, și omul și poetul trăiesc din gestul spectaculos, ostentativ și incomod" [10, p. 295]. Efectul deranjant al scrierilor lui Păunescu este subliniat și de Eugen Simion,

conform căruia voința poetului este „să incite spiritele (...). Unii îl admiră cu fanatism, alții îl contestă cu același fanatism” [23, p. 266]. Eugen Barbu îi creionează lui Adrian Păunescu un portret al contrastelor: „este copilăros, intolerant și mândru de sine. Are gingășii și cruzimi, o limbă spurcată și tandrețe nebănuite (...) este într-adevăr Poetul” [25, p. 126].

Luând în considerare unicitatea creației poetului, ca exponent al unei noi generații de intelectuali români, George Călinescu afirma că ceea ce se schimbă în receptarea unei opere este „interpretarea ei în funcție de mentalitatea, de orizontul de așteptare ale epocii care o receptează” [11, p. 6]. În ce îl privește pe Păunescu, opera sa a fost apreciată de nenumărate voci de seamă din mediul cultural, scriitori, critici literari, academicieni, care și-au manifestat deschiderea față de valoarea operei sale. E adevărat, a scrie astăzi despre opera lui Adrian Păunescu este un eșec aproape conștient. Te poziționezi undeva la limita dintre operă și biografie. Nu poți contesta valoarea literară a scrierilor sale, din punct de vedere calitativ, iar din perspectivă „brută”, cantitativ, nu poți ignora ceea ce au numărat „contabilii” de versuri, cele nu mai puțin de 300000 de versuri, ce întrec însăși celebra epopee indiană, *Mahabharata.* Prin urmare, Păunescu a fost, fără îndoială, unul dintre cei mai productivi și fecunzi poeți, de unde și asocierea cu termenul *prolific.* Eugen Barbu, citat de Nicolae Manolescu îl caracterizează franc „totul mă supără la acest poet în afară de poezia lui” [10, p. 295]. Nicolae Manolescu îl privește ca pe un egocentric, în căutarea celei mai avantajoase posturi, în care „eul să țâșnească hipertrofic” [10, p. 296], dar îi recunoaște valoarea, considerând că talentul poetului nu poate fi imitat, în pofida faptului că poeziile lui sunt „zgomotoase, retorice, orale” [10, p. 296].

Ca prozator, Adrian Păunescu a scris literatură pentru copii, interviuri (*Sub semnul întrebării*, 1971), publicistică (*Lumea ca lume*, 1973, scrisă la îndemnul unei figuri marcante a timpurilor, Octavian Paler), proză fantastică (*Cărțile poștale ale morții*, 1970), studii de critică literară (*Poezia patriotică în luptă cu homunculii*, 2009).

Activitatea la Cenaclul *Flacăra*

Se cuvine să tratăm într-un capitol separat implicațiile sociale ale Cenaclului *Flacăra*, „creuzetul în care s-a definit mișcarea folk din România” [12, p. 87].

Cenaclul s-a născut ca răspuns la directivele partidului cu privire la muzica ușoară – considerată mijloc de propagandă și de îndoctrinare – cu o ideologie care susținea în 1971 cântecele patriotice și revoluționare. În acest sens, în pregătirea Congresului Educației Politice și Culturii Socialiste s-au făcut presiuni asupra compozitorilor și textierilor să creeze cântece potrivite ideologiei politice. Primul grup ce a răspuns programului partidului a fost format din compozitori profesioniști de muzică ușoară, membri ai Uniunii Compozitorilor (Radu Șerban, Temistocle Popa ș.a.) iar al doilea grup a fost constituit din interpreți amatori, în special cântăreți tineri de muzică folk, actori, poeți, studenți. Aceștia au fost încurajați de scriitori ca Adrian Păunescu și Eugen Barbu, care au constituit un sprijin vital pentru a asigura accesul cântăreților la o audiență largă.

Pe data de 17 septembrie 1973, Păunescu, la acea vreme redactor-șef al săptămânalului „Flacăra”, a organizat ceea ce este cunoscut sub numele Cenaclul *Flacăra,* la ale cărui întâlniri „se recita poezie bună și se cântau cântece pe teme care meritau atenție” [6, p. 472]. Spre deosebire de grupul profesioniștilor, amatorii și-au câștigat repede popularitatea, prin adoptarea stilului și a instrumentelor folosite în muzica modernă occidentală (chitara electrică, orga electronică, sintetizatorul). Așa a luat naștere Cenaclul *Flacăra,* care a declanșat o adevărată mișcare culturală populară, cu efecte asemănătoare unui Woodstock autohton, ce a dobândit puterea de a aduna mii de oameni, în manifestări ample. Adrian Păunescu a reușit să aducă la unison inimile a peste 6 milioane de spectatori, timp de 12 ani, în „1615 evenimente, întâmplări de muzică și poezie”, consemnate în cronicile vremii, după cum declara în 2018 fiul său, Andrei Păunescu, într-un interviu în periodicul LEGAL POINT [13, p. 84].

Concomitent cu creșterea în amploare, spectacolele au trecut de la scena Teatrului „Ion

Creangă" din București, pe arena stadioanelor. Primul cenaclu susținut într-un astfel de cadru a avut loc în 5 mai 1978, pe fostul Stadion „Republicii", din București, în fața unui public de 30000 de oameni.

Cenaclul *Flacăra* a devenit un fenomen cultural, social și politic și a constituit cadrul ideal care a oferit unor debutanți șansa de a se face cunoscuți, iar grupurilor muzicale deja cunoscute, ocazia să performeze pe o scenă în fața a mii de oameni. Era locul în care neliniștea continuă, îndârjirea, dar și optimismul se regăseau în poezii compuse pe loc de Păunescu. Prin intermediul muzicii, acesta găsește calea sigură de a promova poezia de calitate, scrisă de Eminescu, Blaga, Macedonski, dar și de contemporani, precum Marin Sorescu ori Nichita Stănescu. Pe scena cenaclului s-au lansat și au câștigat inimile publicului iubitor de muzică bună melodii care au devenit celebre, precum: „Treceți, batalioane române, Carpații!", „Nu uita că ești român", „Cu căciulile pe frunte" și multe altele. Cenaclul se adresa maselor largi, înfometate de frumos, de informație, de inedit, pentru a avea capacitatea de a rezista „asupririi politice și mizeriei fizice și morale" din timpul regimului comunist [6, p. 16]. Talentele sale sunt multiple. Conform lui Eugen Barbu, Adrian Păunescu „recită ca un actor" și „cântă ca un cântăreț folk" [25, p. 126]. Devenise un soi de ritual ca la întâlnirile cenaclului Păunescu să recite cu înflăcărare un poem de preamărire adresat președintelui țării. Speculând puterea de manipulare a publicului și profitând de atenția celor care îi sorbeau cuvintele, Păunescu promovează cultul lui Ceaușescu, pe care îl prezintă drept un erou al redeșteptării naționale, născând semne de întrebare asupra relației de natură ambiguă cu familia Ceaușescu, oscilând între scrierea de poezii închinate familiei preaslăvite și criticile publice.

În 1982 este lansat triplul album de discuri LP, „Cenaclul *Flacăra* în concert", urmat, un an mai târziu, de apariția peliculei de 70 de minute „Cenaclul *Flacăra* – Te salut, generație în blugi", peliculă ce a fost interzisă imediat de autoritățile regimului comunist. Existau de ceva vreme speculații privind faptul că spectacolele cenaclului, care promovau libertatea, cultura și gândirea fără constrângeri, incomodau autoritățile, devenind deranjante, contrare cenzurii și limitelor impuse de conducerea comunistă. Activitatea cenaclului este oprită de regim, în 16 iunie 1985, ca urmare a unor incidente petrecute [14] în timpul unei manifestări a cenaclului pe Stadionul Petrolul, din Ploiești, activitatea acestuia fiind interzisă până în 1990 [15]. După 1990, spectacolele au fost reluat oficial, timp de 20 de ani, în care au avut loc peste 1000 de manifestări, sub denumirea „Remember Cenaclul *Flacăra*", conform declarațiilor fiului lui Păunescu, Andrei, care menține viu spiritul cenaclului, ducând mai departe „mesajul de dragoste de țară, de dragoste de părinți (...), problema socială, poeziile, cântecele" [13, p. 84]

Începând cu 26 ianuarie 2000, cenaclul își găsește loc în grila de programe a postului de televiziune Tele 7 abc, în cadrul căruia Păunescu își dă întâlnire cu telespectatorii, în serile de duminică.

Activitatea jurnalistică

Concomitent cu activitatea în plan literar, în anii '70, Adrian Păunescu s-a impus ca o figură însemnată în arealul mass-mediei din România, cu o contribuție extrem de consistentă. Ca jurnalist și om de televiziune, a realizat o serie de interviuri interesante cu figuri importante din viața culturală și politică, ce au contribuit în mare măsură la promovarea libertății de expresie.

În perioada 1968–1971, conducerea de partid a făcut scriitorilor și artiștilor o serie de concesii tactice, printre care și transformarea celui mai important săptămânal literar, „Gazeta literară", „într-o portavoce a liberalilor, precum și redenumirea în «România literară»" [6, p. 217], numărându-se printre primii redactori. Interviurile lui Adrian Păunescu cu personalități ale vieții culturale românești, în principal cu scriitori din toate generațiile, au conferit revistei un caracter de document veritabil al politicii culturale. Păunescu a inițiat un proces de reabilitare în domeniul literaturii, de interes vital, oferind

oportunitatea de a se exprima unor scriitori din noua generație, ca Ioan Alexandru, Fănuș Neagu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, dar și autorilor din timpul proletcultismului, ca Nina Cassian sau Dan Deșliu, precum și reprezentanților „scurtei perioade a dezghețului hrușcovian de după 1953, ca Titus Popovici și Eugen Barbu" [6, p. 218]. Păunescu a creat, astfel, un acces spre dialog, cu sprijinul grupării jurnaliștilor și a scriitorilor liberali din jurul publicației „România literară". În prefața volumului *Sub semnul întrebării,* care cuprindea interviurile sale, apărută în toamna anului 1971, în urma unui conflict cu cenzura, Păunescu scria: „Eu am deschis ușa fiecărui partener de discuție, pentru a-i da speranța că poate să vorbească. Pentru că eu așa gândesc: acum se pot spune mai multe în România." [16, p. 4].

În perioada de dinainte de anul 1990 Adrian Păunescu a colaborat cu majoritatea ziarelor și publicațiilor însemnate ale vremii: „Luceafărul", „Magazin", „România Liberă", „Scânteia Tineretului", „Săptămâna", „România literară", iar după Revoluția din 1989, moment istoric ce a marcat liberalizarea presei, a fost colaborator al unor reînnoite sau nou-apărute gazete: „Libertatea", „Jurnalul Național", „Românul", „Timpul", „7 Zile". Mare iubitor de fotbal, a scris articole sportive în ziare, precum „Pro Sport", „Gazeta Sporturilor", sau „Sportul românesc".

De asemenea, colaborează cu Televiziunea Română în perioada 1977–1981, ca realizator de emisiuni culturale: „Antena vă aparține", „Antena Cântării României", „Gala Antenelor", „Descoperirea României" ș.a. și participă, în calitate de invitat, după 1992, la emisiuni cu tematică politică sau culturală la diferite posturi de televiziune, dintre care amintim: Televiziunea Română, Antena 1, Pro TV, Tele 7 abc, precum și la alte televiziuni locale și posturi de radio (Radio România, Europa Liberă, Radio 21 etc.). În martie 1998 a fost realizator al Duplexului București-Chișinău și, timp de mai bine de un an, din martie 1998 până în aprilie 1999, este gazda unei emisiuni culturale săptămânale, numită „Schimbul de noapte – Pariul pe insomnie", la postul de televiziune Antena 1, o emisiune cu o tematică extrem de variată, oglindă a personalității sale complexe, pe teme de teatru, fotografie, sculptură, pictură, mitologie, limbă și literatură română, economie, cu dialoguri cu personalități, recitaluri de muzică, lansări de talente. Alte emisiuni TV care îi poartă semnătura sunt „O șansă pentru fiecare", în 12 ediții, „O noapte cu Păunescu" și „Meciul Meciurilor-Fotbal Club Antena 1.

De-a lungul impresionantei sale cariere, i-au fost înmânate premii și distincții pentru poezie și activitate jurnalistică, dintre care amintim: Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1968–1971), Ordinul Crucea Germaniei (1973), Meritul Cultural – clasa a doua (1979), Premiul Academiei Române (1983), Premiul pentru literatură, decernat de *Revista de Literatură și Artă* de la Chișinău (1994), Premiul pentru poezie al Centrului Internațional Ecumenic și al Băncii Religiilor (1995) [17].

Activitatea politică

Cariera politică lui Adrian Păunescu se încadrează în două mari perioade. Debutează în timpul regimului comunist și continuă după 1992, scena politică constituind încă un mediu propice pentru ca tribunul să se facă auzit. Cochetează cu politica din tinerețe, activând în 1966, la doar 23 de ani, ca secretar al organizației UTC de la Uniunea Scriitorilor din România. Doi ani mai târziu, după invadarea Cehoslovaciei de către trupele sovietice în august 1968, devine membru al Partidului Comunist Român (în aceeași ședință cu Paul Goma) [6, p. 217].

După 1989 se înscrie în Partidul Socialist al Muncii, al cărui prim-vicepreședinte devine în 1995, pe o perioadă de aproape trei ani, după care este ales președinte executiv al aceleiași formațiuni politice. Din această poziție își depune candidatura la alegerile prezidențiale din 1996, situându-se pe locul 9 din 16 candidați. Doi ani mai târziu decide să demisioneze din toate funcțiile deținute în partid. Reiterăm afirmația conform căreia Adrian Păunescu avea o nevoie impetuoasă să fie auzit. Drept urmare, revine pe scena politică și câștigă un mandat de senator de Dolj (1992–1996) timp în care

face parte și din Comisia pentru cultură, artă și mijloace de informare în masă. În temeiul aceleiași afirmații, Păunescu devine vocal în afara granițelor geografice ale țării, în spațiul european, reprezentând România la Consiliul Europei (1993–1996). La distanță de un mandat, conform informațiilor furnizate de site-ul oficial al Camerei Deputaților [18], sub egida Partidului Democrației Sociale din România și apoi a Partidului Social Democrat este ales din nou senator de Dolj, în legislatura 2000–2004, având calitatea de președinte al Comisiei pentru cultură, artă și mijloace de informare în masă și membru al Comisiei Interparlamentare București-Chișinău. Obține un nou mandat de senator în legislatura 2004–2008, de această dată reprezentând județul Hunedoara pe listele Uniunii Naționale PSD+PUR. Indiferent de culoarea partidului la care a aderat, Adrian Păunescu s-a implicat activ, cu pasiune și în viața politică, însumând în total în cele trei mandate de senator 1685 de luări de cuvânt și o serie de propuneri legislative, dintre care trei au fost promulgate ca legi (Legea 118/2002, privind instituirea indemnizației de merit; Legea 155/2008, privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Presă ROMPRES; Legea 214/2008, privind asigurarea respectării drepturilor de proprietate individuală). La alegerile parlamentare din noiembrie 2008 candidează pentru un nou mandat de senator de Hunedoara, dar nu mai este ales. În tot acest timp, ca senator, a luptat pentru drepturile și unitatea românilor, susținând românii din județele din centrul țării, Covasna, Harghita și Mureș. În perioada în care a fost senator, Adrian Păunescu a întreprins nenumărate demersuri, luptând pentru interesele oamenilor de cultură.

Gheorghe Funar, fost senator PRM în legislatura 2004–2008, în articolul de rămas bun din ediția online a gazetei „Ziua de Constanța", din noiembrie 2010 [19], în care îl omagiază pe bunul său coleg, redă un episod petrecut în 25 octombrie 2006, în timpul unei ședințe din Senatul României, privind autonomia teritorială a Ardealului, un subiect controversat și (pururea!) actual. Senatorii Adrian Păunescu și Corneliu Vadim Tudor, cu sprijinul colegilor parlamentari ai Partidului România Mare, ai Partidului Social Democrat și cei ai Partidului Conservator, au respins în Senatul României proiectul de lege privind Statutul minorităților naționale, elaborat de U.D.M.R., referitor la realizarea autonomiei teritoriale a Ardealului, Senatul acceptând amendamentul ce viza eliminarea din lege a capitolului privind autonomia culturală. Momentul a fost unul memorabil, senatorii U.D.M.R. părăsind sala, singurii care au votat pentru fiind doar senatorii Partidului Democrat și ai Partidului Național Liberal. Este doar un exemplu concret în articolul de față privind dârzenia cu care politicianul Păunescu s-a opus dezbinării neamului românesc. A militat pentru români, cu o determinare aproape furibundă, omniprezent și omnipotent. Adrian Năstase, în timpul când a fost prim-ministru, declara în acest sens, că nu e deloc ușor cu parlamentarul bard: „Îl găsesc în lecturile mele, în discuții, în dispute, în cultură, în politică. Îl găsesc (...) la Deva, la Brad, la Mizil. Îl regăsesc la Țebea. Îl regăsesc la el acasă sau la prieteni comuni. De fiecare dată, arzând ca o flacără, consumându-se pentru o cauză, iubind și suferind" [20].

Încheiere

Exponent al vieții intelectuale românești, Adrian Păunescu a reprezentat o voce puternică în peisajul cultural, jurnalistic și politic din România.

Moștenirea literară a lui Adrian Păunescu este complexă și vastă, reflectând nu doar talentul poetic, ci și impactul său cultural și social asupra României. Păunescu a fost un maestru al cuvântului, capabil să abordeze teme variate, de la dragoste și natură la patriotism și filozofie, ceea ce conferă operelor sale o relevanță universală și atemporală.

Pe lângă opera poetică, Păunescu s-a remarcat prin activitatea sa ca animator cultural și jurnalist. Cenaclul *Flacăra*, pe care l-a fondat și coordonat, a devenit o adevărată instituție culturală, adresată maselor largi, ce a oferit platforma pentru promovarea tinerelor talente și crearea unui spațiu de libertate artistică într-o

perioadă de cenzură politică. Activitatea politică de după 1989 îl definește drept un luptător persuasiv pentru drepturile românilor.

Moștenirea jurnalistică a lui Păunescu, ce cuprinde numeroase articole și eseuri, reflectă angajamentul său față de problemele sociale și politice ale României, precum și dorința de a contribui la transformarea societății.

Apreciat de criticii literari, iubit de masele populare sau deopotrivă aspru criticat pentru conexiunile cu regimul comunist și poeziile dedicate lui Nicolae Ceaușescu, Adrian Păunescu rămâne totuși o figură reprezentativă a literaturii și culturii române din a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Note și referințe bibliografice:

1. Sasu, Aurel. *Dicționarul biografic al literaturii române DBLR. M-Z*. București: Editura Paralela 45, 2006.

2. https://www.agerpres.ro/flux-documentare/2015/11/05/documentar-in-memoriam-adrian-paunescu-cinci-ani-de-la-moartea-poetului-si-omului-politic-07-38-36[Accesat 26.7.2024]

3. Păunescu, Adrian. *Lumea ca lume*. București: Editura Scrisul Românesc, 1973.

4. https://jurnalul.ro/special-jurnalul/viata-lui-adrian-paunescu-povestita-de-adrian-paunescu-561250.html [Accesat 26.7.2024]

5. Sorescu, Marin. *Omenirea întreagă este Iona, dacă-mi permite...,* Interviu acordat lui Adrian Păunescu, în „România literară",1969, nr. 36, 04.09.1969.

6. Gabany, Anneli Ute. *Ceaușescu și scriitorii. Analize politico-literare în timp real.* Traducere din limba engleză de Elena Buscă. Traducere din limba germana de Andreea Scrumeda. București: Editura Litera, 2023.

7. Simion, Eugen. *Scriitori români de azi,* vol. 3. Chișinău: Editura Biblioteca Școlarului, 2002.

8. Grati, Aliona. *Dicționar de teorie literară. 1001 de concepte operaționale și instrumente de analiză a textului literar.* Chișinău: Editura Arc, 2018.

9. Mateiu, Alma-Ioana. *O viziune asupra poeziei lui Păunescu*. [Accesat 20.7.2024]. Disponibil pe internet la adresa: http://meridiancritic.usv.ro/uploads/MC%202022/SI-41/II.04.%20Mateiu%20Alma-Ioana.pdf

10. Manolescu, Nicolae. *Literatura română postbelică.* București: Editura Aula, 2001.

11. Sorohan, Elvira. *Introducere în istoria literaturii române.* Ediția a II-a. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 1998.

12. Caraman-Fotea, Daniela; Nicolau, Cristian, *Dicționar rock, pop, folk*. București: Editura Humanitas, 1999.

13. *Interviu cu Andrei Păunescu*, „LEGAL POINT", 2018, nr. 1.

14. În urma unei furtuni puternice, pe stadion a fost sistat curentul electric, fapt ce a generat o busculadă a participanților, soldată, se pare, pe lângă răniți, și cu victime omenești, incident despre care autoritățile comuniste ale vremii nu au oferit detalii, iar cenaclul a fost interzis.

15. https://www.agerpres.ro/documentare/2023/09/17/fragment-de-istorie-50-de-ani-de-la-infiintarea-cenaclului-flacara-17-septembrie--1169895 [Accesat in 23.7.2024]

16. Păunescu, Adrian. *Sub semnul întrebării*. Editura Cartea Românească: București, 1971.

17. https://www.agerpres.ro/flux-documentare/2015/11/05/documentar-in-memoriam-adrian-paunescu-cinci-ani-de-la-moartea-poetului-si-omului-politic-07-38-36 [Accesat la 16.7.2024]

18. www.cdep.ro [Accesat la 26.7.2024]

19. https://www.ziuaconstanta.ro/informatii/parlamentul-romaniei-comunicate/48470-305064.html [Accesat la 26.7.2024]

20. Oană, Laura. *Dreptul la rană. 12 ani fără Adrian Păunescu.* [Accesat la 26.7.2024]. Disponibil pe internet la adresa: https://www.replicahd.ro/?s=dreptul+la+rana

21. Moraru, Cornel. *Semnele realului.* București: Editura Eminescu, 1981.

22. Neagu, Fănuș. *Cartea cu prieteni*. București: Editura Sport-Turism, 1979.

23. Simion, Eugen. *Scriitori români de azi, I*. București: Editura Cartea Românească, 1978.

24. Păunescu, Adrian. *Manifest pentru mileniul trei*, vol. II. Referințe critice. București: Editura Eminescu, 1986.

25. Barbu, Eugen. *O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent. Poezia română contemporană.* București: Editura Eminescu, 1975.